

Berörande minnen -materialserie

BARNDOMENS LEKSAKER OCH LEKAR

Barndomens leksaker och lekar -materialet innehåller

- idéer man kan göra med händerna
- kunskaps- och frågekort
- fotoserie med 12 bilder.

Materialet kan man tillämpa i gruppverksamhet enligt deltagarnas önskemål och färdigheter eller på tumanhand. Om det blir diskussion, så lönar det sig att ge den tid.

Förberedelser

Välj de sidor du behöver. Det lönar sig att printa ut på ena sidan och fotografierna med färgprinter. Att laminera bilderna och korten ger dem längre användningstid och möjlighet att putsa av dem. Sidorna kan också printas ut på A3:ans papper, ifall användarna har sämre syn.

Samla ihop material och redskap som du behöver för att jobba med händerna.

Idéer till att göra med händerna

- trasdocka eller mollamaja (mönster)
- gör en ko av kottar
- gör ett pappersflygplan eller flyg med ett pappersflygplan (instruktioner på internet)
- rita eller färja en pappersdocka
- tälja en barkbåt eller låta barkbåten flyta
- att laga eller skjuta med stritsa

Berörande minnen -materialserien grundar sig i en verkstadsserie som förverkligades i Esbo 2016. I Berörande minnen -verkstäderna deltog personer med minnessjukdom samt deras anhöriga. Målet med verkstäderna var att via olika sinnesupplevelser väcka minnen från barndomen och längs livet, speciellt genom att göra med sina händer.

I verkstadsserien sammankom tre olika funktionärer med sitt kunnande:

- *Eläkeliittos Elämää käsillä -projekt*
- *Nylands Minneslots*
- *Finlands Leksaksmuseum Hevosenkä*

Materialet till verkstäderna finslipades och kompletterades samt föremålen fotograferades av RyhmäRenki (geronom, grafisk designer Kirsi Alastalo) år 2017. Susanna Öster och Ida Mitchell från Nylands Minneslots har översatt materialet till svenska.

Man kan leka med många olika saker, som inte är gjorda att leka med. I barns händer kan så gott som vilket föremål som helst förvandlas till en leksak, så som en pafflåda, ett söndrigt kärl, en träkäpp och en bit snöre.

Med hurudana husgeråd eller andra saker i hemmet har du lekt med?

Hurudana leksaker har du hittat på gården, på stranden eller i skogen?

Hemgjorda leksaker är bekanta för många som upplevt krigs- och kristiderna. Man byggde stall till sina djur av kottar. Man lekte med sina barkbåtar, man flög med sina pappersplan och man byggde kojor. Trasdockorna skötte man med omsorg.

Hurudana leksaker har du själv gjort? Hurudana har dina föräldrar gjort?

Hurudana lekar lekte du med de hemgjorda leksakerna?

Ärvde du syskonens leksaker? Delade du med dig av dina leksaker?

De första inhemska leksaksfabrikerna började sin produktion i slutet av 1800-talet. Leksakerna såldes ofta på marknader. I början av 1900-talet var det Stockmanns varuhus som hade det bästa utbudet av leksaker.

Var har du sett gamla och värdefulla leksaker?

Fick du leka med dem?

Har du samlat leksaker?

Köpta leksaker började bli vanliga i Finland på 1920-talet. Stadsbarn lekte med köpta leksaker eller i alla fall såg mera av dem än barn från landsbygden.

Var såg du köpta leksaker när du var barn?

Drömde du om någon särskild leksak?

Många finländare är uppväxta med en leksakshäst av trä, lastbil eller en djurfigur i handen. Nallen har burits med under armen från plats till plats. Många har lekt med dockor vars huvud köptes i butiken och kroppen och kläderna var hemgjorda.

Hade du leksaker av trä?

Hur var det med nallar och dockor?

Har du kvar något av dina gamla leksaker från barndomen?

Leksakstillverkaren tänker ofta att leksaken ska lekas med på ett visst sätt. Ett barn leker ändå på sitt eget sätt med leksaken.

I hurudana lekar fick dina leksaker vara med?

Förundrades dina föräldrar eller vänner över din vilda fantasi?

Ett barn har ofta ett väldigt speciellt förhållande till någon viss leksak. Det är svårt att på förhand veta vilken leksak som blir viktig. En sovleksak kan tex öka trygghetskänslan.

Vilken var din viktigaste leksak som barn?

Gav du ett namn till den?

Av vem fick du din favoritleksak?

Hur lekte du med din favoritleksak?

Vuxna planerar leksakerna, men det är barnen som leker med dem. En leksak som barnet vill leka med är inte alltid en leksak som den vuxna tycker att är bra.

Har du gett en leksak som gåva till ett barn?

Hur lyckades ditt val av gåva?

Martta-dockan och hetekan är från 30-40-talet

Amerikanska filmstjärnor var populära teman för pappersdockor på 50-talet.

Den ljusa nallen, som fått uppleva evakueringen, är från 20-talet.
Den lockiga nallen är från 50-60-talet.

Bonzo-hundarna är från 30-talet. Tidningarna publicerade mönster till dem.

För att tillverka tennsoldater behövde man tenn och formar. Ofta målade man figurerna också.

Paffbilden av Nopsajalka och tältet är från 50-talet. Indianfigurerna är från 60-talet.

Lego-klossen patenterades i Danmark år 1958 och den kom till Finland i början av 60-talet.

Med den här View Mastern tittade man på bilder redan på 50-talet.

Niemis leksaksfabrik tillverkade bland annat träbilar. Bilar gjorde man även mycket själv.

Amerikanska Ford, Studebaker och Buick blev bilder gjorda av paff på 50-talet.

Under krigstiden var det vanligt med leksaker som hade med krig att göra.
Björnen är ett handarbete gjort på fronten.

Under kristiden gjorde man bollar och hopprep av papper till lekar på gården.

MOLLAMAJA ELLER TRASDOCKA

Material

- tygbit av bomull, ca 40 cm x 40 cm
- trasor att binda kroppen med
- vadd eller litet garnnystan
- (textiltuscher, ylletråd)

Instruktioner

1. Lägg vaddet eller det lilla garnnystanet på mitten av tygbiten och bind med en trasa till dockans huvud.
2. Vik tygbitens hörn ett i taget till armar och ben. Vik armarna dubbelt och lämna benen längre. Forma dem genom att binda med trasor runt dem.
3. Snurra trasor tätt runt kroppen, tills dockan är passligt rund. Du kan också snurra kläder till dockan. Avsluta trasan med att trycka in ändan under föregående varv.
4. Rita ett ansikte till dockan med en textiltusch.

Instruktioner: Eläkeliittos Elämää käsillä -projekt, www.elamaakasilla.fi Bilder: RyhmäRenki Kirsi Alastalo 2017